

קריאת כיוון

'מערך שיעור כפול על הפיוט 'כי הנה כחומר

נתחיל בעיסוק בחומר- בכיור חימר באופן חופשי, נמשיך בעיסוק במושגים יוצר- יצירה- יצר, נכיר את סוגי היוצרים והיצירה בפיוט ונסכם בתפקידו של הפיוט והחיבור האישי אליו.

נתייחס למידות השונות של האל ולמבנה הפיוט בסדר א-ב.

נשיר יחד את הפיוט

ציוד עזר:

חימר או פלסטלינה לשיעור הראשון

אמצעי שמע

דף עבודה

הרחבה למורה:

לקראת הלימוד כדאי וחשוב לקרוא בעיון

:"על הפיוט מתוך האתר "הזמנה לפיוט

פיוט זה הוא אחד השיאים בתפילת ערבית של יום הכיפורים במסורת האשכנזית. את הפיוט שר כל הציבור יחד עם החזן, בעמידה, בעת שפותחים את דלתות ארון הקודש. לחנו הידוע ביותר של הפיוט הוא ניגון שחיבר חסיד חב"ד, שלום חריטונוב, במאה ה-19 באוקראינה, שהושר במקור ללא מלים, עד שהוצמד אל הפיוט הזה. הלחן התפרסם בשנות העשרים בארץ ישראל, כאשר עמנואל הרוסי חיבר לפיו את שיר הערש "שכב בני".

מחברו עלום השם של הפיוט נשען על דברי ה' בפי ירמיהו הנביא, האומר: "הֲנֵה כַחֲמֹר בֵּיד הַיּוֹצֵר כֵּן אַתֶּם בְּיַדֵי בַּיִת יִשְׂרָאֵל" (ראו להלן בפירושו). הוא מדמה את האל ליוצר אמן היוצק חיים בחומר שלפניו. עם ישראל הוא החומר הנתון לפני היוצר – האל, והוא עושה בו כרצונו. בכל בית מביא המשורר אמן מתחום שונה – סתת אבן, חרש ברזל, נפח זכוכית, אמן רקמה, צורף, ואפילו מלח המופקד על הגה הספינה

כל בית נחתם בבקשה לקב"ה - לְבָרִית הַבֵּט וְאֶל תִּפְּן לַיֹּצֵר. האדם מבקש מהאל להביט אל הברית שכרת עם ישראל ולא אל יצרו של האדם. ברית זו היא הברית של י"ג מידות רחמים, העומדות במרכזן של תפילות יום הכיפורים והימים הנוראים בכלל, ויש כאן הד גם לבריתות נוספות כמו ברית המילה וברית הקשת בענן

במובלע קיים אולי רובד נוסף של קריאה בפיוט - כִּי הֲנֵה כַחֲמֹר בֵּיד הַיּוֹצֵר עֲשׂוּי לַהֲדַד גם את היותו של האדם עצמו עשוי מחומר ואת היותו כחומר ביד יצרו הוא. משחק

המלים יִצָּר / יוֹצֵר מעניק משמעות נוספת לפיוט ומהווה מעין קריאה כפולה: מצד אחד, פונה עם ישראל אל יוצרו ומצד שני פונה האדם, היחיד, אל עצמו, אל יצריו וכמו מזכיר לעצמו להביט אל הברית הכרותה בינו לבין הקב"ה ולנסות לרומם את החומר אל הרוח, כראוי ליום הכיפורים, יום שהוא מעבר לחומר והאדם מגיע בו לשיאים רוחניים.

מהלך היחידה.

זוהי יחידה המתאימה לשני שיעורים או שיעור כפול. פעילתו הפתיחה מהווה שיעור אחד שלם מתוך השניים.

פתיחה: ✨

שלב 1: כל תלמיד/ה מתבקש ליצור דבר מה מחומר- הביאו חימר לכיתה, ואם אין אז הסתפקו בפלסטלינה.

שלב 2: נזמין כמה תלמידים להציג את היצירה שלהם, מה יצרו, האם היצירה גרמה להם הנאה, מזמינים לספר על התהליך הקצר שעברו.

שלב 3: כותבים את המלים: יצר, יוצר, יצירה, יצור. מזמינים לשיח -מה הקשר בין המלים? על סיפה של שנה חדשה מה המילים מעוררות בנו?

שאלות לדיון:

- אם מה שבנית - היצירה היא השנה שלי כיצד הייתי רוצה לתכנן אותה, מה תלוי בי ומה לא תלוי בי?
- במחברת כותבים את המחשבות, הרצונות והמאווים לשנה החדשה שלי.

לימוד 📖

נציג לילדים את [הסרטון](#) ובקשו מהם לתאר מה הם רואים.

נבקש מהילדים ליצור טבלה במחברת של שתי עמודות- 'פעולות' ו'תוצאות'.

נצפה בסרטון [שכאן](#) תוך מילוי הטבלה- בצד אחת יתארו את פעולתו של הקדר ובצד השני יתארו את תוצאת הפעולה.

נאזין לפיוט "כי הנה כחומר" פיוט סליחות קדום מסוג "פזמון", הנאמר בקרב קהילות אשכנז המזרחי בתפילת ערבית בליל יום הכיפורים. מקורו של הפיוט וזהות מחברו לא ידועים, אך הוא מופיע במחזורים אשכנזים החל מהמאה ה-12.

לאחר האזנה לפיוט באחת מגרסאותיו לכל הפחות, קראו את מילות הפיוט בדף העבודה והקדישו זמן לענות על השאלות שמופיעות בצידן ביחיד או בזוגות.

- [בביצוע חוה אלברשטיין](#)
- [בביצוע המדרגות](#)
- [בביצוע נתן גושן](#)

הבנת הפיוט:

ננסה להגדיר יחד את המבנה הקבוע החוזר בבתים בפיוט:

שורות 1-2 תיאור של בעל מלאכה העושה כחומר כרצונו, באופן של דימוי-משל

שורה 3 - ה'נמשל' עם ישראל בידי ה' כמו החומר ביד האומן

שורה 4 - פניה בבקשה לה' שיתייחס לברית ולא ליצר.

פעילות

קראו את דברי המשוררת אסתר אטינגר על הפיוט שלמדנו:

את הסליחה "כי הנה כחומר ביד היוצר" אנו שרים יחד, שליח הציבור וקהל המתפללים, בליל יום הכיפורים, כשנפתחות דלתות ארון הקודש. הפיוט, שמחברו עלום שם, על שבעת בתיו המחורזים בצורה מושלמת, הוא בשבילי אחד משיאי הסליחות המשובצות בתפילת ערבית של יום הכיפורים. הרעיון החוזר בו הוא גורל האדם והעם הנתון בידו של יוצרו ומחוללו העושה בו כרצונו, על פי הפסוק מירמיהו יח, ו: "הנה כחומר ביד היוצר כן אתם בידי בית ישראל."

עיבוד וסיכום:

- משימת כתיבה: חשבו על פיוט משמעותי עבורכם, תארו מתי אתם שומעים אותו, ממי למדתם אותו, כיצד הוא גורם לכם להרגיש וכתבו מדוע הוא מיוחד עבורכם.

כִּי הִנֵּה כַּחֲמֹר בְּיַד הַיּוֹצֵר
בְּרָצוֹתוֹ מְרַחֵב וּבְרָצוֹתוֹ מְקַצֵּר
כִּן אֲנַחְנוּ בְּיַדְךָ חֶסֶד נוֹצֵר
לְבָרִית הַבֵּט וְאֵל תִּפְּן לַיֹּצֵר

כִּי הִנֵּה כְּאֶבֶן בְּיַד הַמְּסַתֵּת
בְּרָצוֹתוֹ אוֹחֵז וּבְרָצוֹתוֹ מְכַתֵּת
כִּן אֲנַחְנוּ בְּיַדְךָ מְחַיֶּה וּמְמוֹתֵת
לְבָרִית הַבֵּט וְאֵל תִּפְּן לַיֹּצֵר

כִּי הִנֵּה כְּגֶרֶן בְּיַד הַחֶרֶשׁ
בְּרָצוֹתוֹ דֹּבֵק לְאוֹר וּבְרָצוֹתוֹ
פֵּרֵשׁ
כִּן אֲנַחְנוּ בְּיַדְךָ תּוֹמֵךְ עֲנֵי וְרֵשׁ
לְבָרִית הַבֵּט וְאֵל תִּפְּן לַיֹּצֵר

כִּי הִנֵּה כְּהֶגֶה בְּיַד הַמֶּלֶךְ
בְּרָצוֹתוֹ אוֹחֵז וּבְרָצוֹתוֹ שֹׁלַח
כִּן אֲנַחְנוּ בְּיַדְךָ אֵל טוֹב וְסִלָּח
לְבָרִית הַבֵּט וְאֵל תִּפְּן לַיֹּצֵר

כִּי הִנֵּה כְּזֹכוּכִית בְּיַד הַמְּזַגֵּג
בְּרָצוֹתוֹ חוֹגֵג וּבְרָצוֹתוֹ מְמוֹגֵג
כִּן אֲנַחְנוּ בְּיַדְךָ מְעַבִּיר זָדוֹן
וְשׁוֹגֵג
לְבָרִית הַבֵּט וְאֵל תִּפְּן לַיֹּצֵר

כִּי הִנֵּה כְּפִרְיָעָה בְּיַד הָרוֹקֵם
בְּרָצוֹתוֹ מִיֵּשֶׁר וּבְרָצוֹתוֹ מְעַקֵּם
כִּן אֲנַחְנוּ בְּיַדְךָ אֵל קִנְאָ וְנוֹקֵם
לְבָרִית הַבֵּט וְאֵל תִּפְּן לַיֹּצֵר

כִּי הִנֵּה כְּכֶסֶף בְּיַד הַצּוֹרֵף
בְּרָצוֹתוֹ מְסַגֵּסֵג וּבְרָצוֹתוֹ מְצַרֵּף
כִּן אֲנַחְנוּ בְּיַדְךָ מְמַצִּיא לְמִזוֹר
תִּרְף לְבָרִית הַבֵּט וְאֵל תִּפְּן לַיֹּצֵר

עבודה עצמאית או בחברות:

קראו את הפיוט -

סמנו את הפזמון החוזר במרקר -

בכל בית מדובר על בעל מלאכה שונה, הקיפו -
בעיגול את כינויו

ערכו רשימה של בעלי המקצוע והסבירו את -
מקצועם במילים שלכם, ניתן להיעזר במילון
אינטרנטי

סמנו בקו תחתון את הפעלים הקשורים בבעל -
המלאכה

?חשבו מה המשל ומה הנמשל בפיוט -

בפיוט יש שימוש בדימויים מרובים, סמנו בצבע אחד
את הדימויים המתייחסים לאלוהים ובצבע אחר את
הדימויים המתייחסים לעם ישראל

בפזמון החוזר בפיוט יש בקשה לזכור את הברית
שערו באיזו ברית מדובר? ומדוע מבקשים להזכירה

"מתי אתם מרגישים": חומר

"מתי אתם מרגישים": יוצר

לאיזו מהתחושות אתם יותר מתחברים:

